

Vardø

12. mai 1987

Med forbehold om endringer
SPERRET til 12.5.87 kl 1930

Statsminister

Gro Harlem Brundtland

DEN POLITISKE SITUASJON
OG DISTRIKTSPOLITIKK

Det er nå ett år siden Arbeiderpartiet overtok ansvaret for å bringe landet ut av den økonomiske krise vi var ført inn i. Det er ikke første gang det er Arbeiderpartiet man vender seg til, i krise og vanskelige tider, selv om det er borgerlig flertall på Stortinget. Det skjedde i 1935. Det skjedde i 1971 - og det skjedde i 1986.

Det er ett år siden vi startet omleggingen av den politikk som hadde ført oss inn i krisen - og staket opp kursen ut av krisen.

Vi skal ikke bare overvinne en økonomisk krise. Vi har også gått igang med den utfordrende oppgaven å reformere velferdssamfunnet. Landsmøtet trakk opp perspektivene for en politikk som skal gi løsningene på de nye hverdagsproblemene - for småbarnsfamiliene, for de unge boligsøkende, for de som tar utdanning, for de eldre. Vi skal på nytt sette søkelyset på fordelingspolitikken, på levekår og grunnlaget for vekst og framgang. Vi skal fornye distriktspolitikken slik at vi igjen kan få en balansert utvikling som utnytter mulighetene i distriktene og demper pressproblemene i byene.

Vi går til oppgaven med den erfaring vår 100-årige historie har gitt. Igjen er oppgaven å sikre retten til arbeid, en rettferdig fordeling og økt frihet for den enkelte.

I dette jubileumsåret skal vi også kastet blikket bakover. Vi er stolte over hva vi har gjort. Men vi er ikke

fornøyd med dagens samfunn. Derfor har vi vilje til å se kristisk også på det vi selv har skapt.

De skritt vi tar i dag, vil være med å bestemme utviklingen langt inn i 90-årene. Derfor skal vi gjøre krisetid til reformtid. Regjeringsansvaret har gitt oss større mulighet til å prege utvikling i tråd med våre verdier.

Det er behov for reformer i fordelingspolitikken, i skattepolitikken, i næringspolitikken og i distriktspolitikken. På alle områder skal vi stille spørsmålet om vi bruker ressursene på en mest mulig fremsynt måte. Setter vi inn kreftene der problemene er størst, eller er vi kanskje for sterkt bundet opp i ordninger som løste 60- og 70-åras problemer ?

Valg av verdier er av særlig betydning i denne landsdelen. Her merkes det fort når samfunnets ansvar for bosetting og levekår, helse, utdanning og kultur svekkes - og næringsliv og samfunnsutvikling overlates markedskreftene alene.

Det var da også grunnen til at nettopp denne landsdelen allerede ved valget i 1985 sa så klart fra at det var nødvendig med en ny politikk.

*

Etter fire og et halvt år med Høyre-dominert politikk var det oppstått en ubalanse i norsk økonomi og samfunnsutvikling som krevde en kraftig omlegging av politikken:

- Vi kjøpte langt mer fra utlandet enn vi solgte til utlandet. Underskuddet i handelsbalansen oppsto før fallet i oljeprisene vinteren 1986. Men fallet i oljeprisene forsterket problemene og gjorde situasjonen mer akutt.

- Vi hadde fått en kraftig vekst i det private forbruket. En stor del var lånefinansiert, og veksten var skjevt fordelt. Det private forbruket økte med 16% i 1985 og

1986, den sterkeste veksten i noen to-års periode etter krigen - mens det ble strammet inn overfor kommuner og fylker.

- Vi fikk stagnasjon og fraflytting i distriktene - og press og innflytting i de store byene. I 1985 fikk vi en sterk vekst i sysselsettingen, men nesten alle de nye arbeidsplassene kom i Oslo, Akershus og Rogaland. I Nord-Norge var det ingen vekst i tallet på arbeidsplasser i 1985.

- Regjeringen Willoch mislyktes sterkest der den satset hardest: For å bedre næringslivets konkurransevne. I Arbeiderpartiets forrige fireårs-periode - fra 1977-81 - ble konkurransevnen forbedret med 7%. Siden 1982 har norsk næringsliv tapt markedsandeler både ute og hjemme.

- Prisstigningen var for høy. Mens Norge i hele etterkrigstiden har hatt en prisstigning som har vært lavere eller på linje med de land vi handler mest med - så har prisstigningen i Norge i 80-åra ligge 2-3% høyere enn i våre samhandelsland.

Landet var bragt inn på en kurs vi ikke kunne fortsette på. Det måtte også de som hadde ansvaret for problemene erkjenne. I en av de siste Stortingsmeldingene fra Regjeringen Willoch (Om endringer i de økonomiske forutsetningene for langtidsprogrammet 1986-89) i april 1986 - sa den fra at det var nødvendig med omfattende endringer i den økonomiske politikken.

Det var ikke lenger slik de hadde hevdet året før og gjennom hele valgkampen - at vi var på rett vei - og at det var grunn til å glede seg. Nå var budskapet det motsatte: Det gikk galt - ja, de sa det åpnet seg en avgrunn foran oss.

Det er grunn til å minne om dette fordi vi under Høyres landsmøte i helga hørte at enkelte - som jo hadde et hovedansvar for den situasjon landet var bragt inn i - igjen forsøkte å snu tingene på hodet. Nå tillater man seg faktisk å hevde at det er vi som "har snudd vekst til krise".

I dag - som for ett år siden - løper de fra ansvaret og satser på at ord skal erstatte virkelighet.

Det ble Arbeiderpartiets oppgave å legge om kursen. Mye er endret på det året som er gått, og nye muligheter er skapt. Vi har vist at det er mulig å stramme til og skape nytt på samme tid. Vi har sikret oppslutning om reformer og tiltak som vil legge grunnlaget for at det kan skapes mer - og fordeles bedre.

Høyres angrep på fellesforbruket er blitt avvist. Strid om fordeling og verdier var viktige årsaker bak regjeringsskiftet. Mens Arbeiderpartiet og mellompartiene har stått sammen om å stramme sterkest til der overforbruket har vært størst, har Høyres alternativ stadig vært å svekke grunnlaget for fellesforbruket gjennom ensidige skutt på offentlige budsjetter. De har ønsket å fortsette den linje som førte oss opp i problemene.

Samtidig som vi har gjennomført en nødvendig innstramning, har vi maktet å sikre de viktigste velferdsoppgavene. Kommunenes og fylkenes økonomi er skjermet mot nedskjæringer.

Det er lagt grunnlag for å motvirke befolkningsnedgangen i distriktene. Gjennom en ny distriktpolitisk giv må vi sørge for at det er pessimismen, ikke befolkningen som forlater distrikts-Norge.

Det er satset sterkere på nyskapning og omstilling i næringslivet gjennom økt satsing på forskning og utdanning. Vi har bedret studiefinansieringen. Vi har også fått plass for reformer som lenger svangerskapspermisjon, og barnehageutbyggingen er økt.

I helsesektoren er det gjennomført en rekke tiltak som legger grunnlaget for en mer effektiv bruk av ressursene. Sykehusene har fått større ansvar og nye muligheter til å øke behandlingsskapiteten. Utdanningskapiteten er økt for sykepleiere og hjelpepleiere.

I boligpolitikken har vi satt ned topprenten i Husbanken med 1% - etter flere år med økning. Igjen var Høyres alternativ det motsatt - enda høyere rente. For spesielt å hjelpe de unge boligsøkende, vil vi foreslå 350 millioner kroner mer til etableringslån i Husbanken og 50 millioner til en ny type utleieboliger.

Utviklingen i norsk økonomi viser nå at den linje som ble lagt gjennom tiltakene i juni i fjor og i årets budsjett var riktig. Det som er gjennomført begynner å virke. Det private forbruket synker. Importen synker og eksporten øker.

De to siste årene økte det private forbruket med 40 milliarder kroner - 10 000 kroner pr innbygger. Det skjedde i en periode hvor landets samlede inntekter sank. Nå har vi snudd denne skjeve utviklingen. Vi har startet arbeidet med å fylle gapet mellom det vi som nasjon bruker og det vi tjener.

Takten i prisstigningen viser nå tegn på å avta. Fra mars til april steg prisene med 0.3 prosent - halvparten av stigningen måneden før. Ut over høsten regner vi med å få en enda klarere nedgang, slik at vi kan gå inn i 1988 med klart lavere prisstigning enn nå.

Lykkes vi også fremover i det samarbeid som det er lagt grunnlag for i inntektspolitikken, vil vi ta et betydelig skritt i retning av å bringe kostnadsutviklingen nedover mot samme nivå som våre handelspartnere.

Nå er oppgaven å holde fast på den linje som er valgt. Derfor legger Regjeringen i Revidert Nasjonalbudsjett opp til en konsekvent gjennomføring av det stramme opplegget i statsbudsjettet også resten av året. Økte utgifter dekkes inn med tilsvarende innstramminger eller økte inntekter, slik at budsjettbalansen ikke svekkes. Det vil være et feilgrep å skifte kurs nå.

Det neste viktige skritt i omleggingen av den økonomiske politikken er nye og omfattende endringer i skattesystemet. Vi har allerede foretatt den største omlegging av skattesystemet på 17 år gjennom årets budsjett. Men fortsatt er det langt fram til vi har et skattesystem som er rettferdig og som sikrer en effektiv bruk av ressursene. Det er derfor å håpe at ikke

kortsiktig partitaktikk får føre til forsinkelser i arbeidet med et nytt skattesystem.

Distriktspolitikk

Vi må arbeide oss ut av den økonomiske krisen ved å kombinere en nødvendig innstramming med sterkere satsing på nyskaping og vekst. Det er nødvendig med en stram økonomisk politikk. Men vi kan ikke bare spare oss ut av problemene. Vi må også skape nytt, som kan gi oss større inntekter i årene framover og gjøre oss mer uavhengig av svingende oljeinntekter.

Den sterke sentraliseringen vi har hatt de siste årene svekker våre muligheter på flere måter. I distriktene svikter bosettingen og mulighetene for å utnytte ressursene - i byene fører den sterke innflytting til økt press og dårlig effektivitet.

I årene som kommer står vi overfor betydelige utfordringer i distriktspolitikken. Vi må være klar over at selv en målsetting om å opprettholde bosettingsmønsteret er et ærgjerrig mål, og krever en kraftig økning av innsatsen i distrikts- og regionalpolitikken. Det krever en ny distriktspolitikk. Men det krever også vilje til å la distriktspolitiske hensyn være en viktig del av politikken på alle områder.

De distriktspolitiske virkemidlene i snever forstand sikter spesielt mot å stimulere nærings- og lokalsamfunnsutviklingen i de svakest utbygde delene av landet. Men disse virkemidlene er beskjedne i forhold til statens generelle politikk og virksomhet for øvrig. Regjeringen mener derfor at de regionale hensyn må tas inn også i annen sektorpolitikk på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

Det dreier seg om en aktiv vilje til å styre samfunnsutviklingen. Da nytter det ikke overlate utviklingen til markedskreftene alene, verken i distriktene eller i de sentrale strøk. Slik presset nå er i de største byene, er en

ny giv i distriktene avhengig av vilje til å dempe presset i byene.

Dette var bakgrunnen for at Regjeringen innførte en midlertidig etableringsstopp for næringsbygg over 5000 kvadratmeter i Oslo. Derfor er vi også innstilt på å vurdere en strengere praktisering av etableringsloven i andre områder hvor problemene langt på vei er de samme som i Oslo, men uten å gå til full etableringsstopp.

Svekkelse av samfunnsansvar og økt satsing på markedskreftene vil føre til konsetrasjon av tilbudene i de folkerikeste delene av landet og en svikt i tilbudene i distriktene. Vi har sett en klar utvikling innen helsesektoren etter at den forrige regjeringen åpnet for private tilbud med støtte fra Folketrygden. Det har svekket legetilbudene, ikke bare i Nord-Norge - men også i distrikter langt nærmere Oslo-området.

Når vi lyktes så godt med å opprettholde utviklingen i distriktene i 70-årene, har det ikke minst sammenheng med den sterke satsingen på utbyggingen av de offentlige tilbudene, på videregående utdanning, helsetilbud og andre servicetilbud.

I 70-årene ga veksten i offentlig sektor plass for 150000 nye kvinner i arbeidslivet, og de nye arbeidsplassene kom over hele landet. Dette ga ikke bare arbeidsmuligheter, men også bedre servicetilbud som barnehager, eldreomsorg og kulturtilbud.

Dette vil være avgjørende innslag i distriktspolitikken i siste halvdel av 80-åra. Derfor retter f eks kampanjen "Bygg barnehager" seg like mye mot distriktskommunene som bykommunene.

Det som i dag kan betegnes som en jenteflukt fra distriktene kan vi bare snu hvis vi skaffer jentene et arbeidstilbud der de bor, og befolkningen som helhet et servicetilbud de med rette forventer i 80-åras Norge.

I første halvdel av 80-åra skjedde det en tilstramming i de statlige overføringene til distriktene og kommuner og

fylker. Tallet på nye arbeidsplasser i Nord-Norge gikk ned fra 2 500 til 700 i året.

De regionene som nå har opplevd nedgang i befolkningen, er de samme som ikke har fått del i den sterke sysselsettingsveksten vi har hatt den senere tid.

Resultatet ser vi i befolkningsutviklingen. Distriktenes andel av landets befolkning sank like mye de to siste årene som på de foregående 10. Det viser at en sterk satsing på en langt sterkere vekst i det private forbruket enn i det offentlig forbruk, virker sentraliserende.

Vi står her overfor valg av verdier. Det dreier seg om fremtidsmulighetene i store deler av vårt land. Det dreier seg om trygghet for den enkelte, om gode oppvekst- og livsvilkår. Men det dreier seg også om å bevare livsgrunnlag og bosetting i en del av Norge og av Europa der livsvilkårene er særpregede og utsatt. Vi vil miste viktige deler av vår kultur om bosettingen i Nord-Norge blir svekket.

I 1985 hadde 80 av 90 kommuner i Nord-Norge befolkningsnedgang. Befolkningsnedgangen som igjen har skutt fart i 80-årene i Nord-Norge understreker mer enn noe annet behovet for en ny giv i distriktpolitikken.

Finnmark har nå færre innbyggere enn i 1970. Fra utgangen av 1981 til utgangen av 1986 var den årlige nettoutflyttingen fra Nordland, Troms og Finnmark henholdsvis 1350, 842 og 1044. Troms og Finnmark har ikke hatt så høy nettoutflytting i noen femårsperiode etter 1960.

I tillegg til at utflyttingen er høy, er innflyttingen til Nord-Norge langt lavere enn tidligere. I 1985 var det 7000 som flyttet til landsdelen - i 1981 var det 10 000. Dessuten er de tidligere store barnekullene i distrikts-Norge snart en saga blott. Nord-Norske kvinner føder ikke lenger flere barn enn sine søstre i sør.

Ordføreren i Hasvik har skrevet til meg og sagt at hvis denne utviklingen fortsetter i samme tempo, vil Hasvik kommune være nesten folketom om 8-10 år. Folketallet er gått ned fra 1711 i 1975 til 1466 i 1986.

Distriktspakken i årets budsjett var første skritt i dreiningen av innsatsen mot mere effektive virkemidler i distriktspolitikken. Dette er en linje som er en viktig del av vår samlede politikk for fordeling, fornyelse og vekst.

Som alle vet vil det alltid være nær sammenheng mellom distriktspolitikk og kommuneøkonomi. Det er også bakgrunnen for at Regjeringen skjermes kommunesektoren mot innstramningene.

Den distriktspolitiske pakken på 320 millioner kroner i årets statsbudsjett betyr en økning på 20% i forhold til 1986. Til sammenligning økte de distriktspolitiske virkemidlene med bare 3 og 5% de to foregående år under den borgerlige regjering, i en periode hvor den økonomiske situasjon var en helt annen og inntektene langt større.

I statsbudsjettet for inneværende år er bevilgningene fra Distriktenes utbyggingsfond til bedriftsutvikling økt vesentlig, likeledes bevilgningene til kompetanseoppbygging, forskning, utvikling og bruk av ny teknologi i distriktene.

Det er igangsatt et prøveprosjekt med kommunale næringsfond i næringssvake kommuner med en bevilgning på 70 millioner kroner, og 20 millioner kroner til et tiltaksprogram for privat tjenesteyting i distriktene.

Den særskilte Finnmarkspakken utgjorde 20 millioner kroner. I tillegg ble Finnmark prioritert innenfor de generelle distriktspolitiske virkemidlene.

Det vil være nødvendig å forsterke innsatsen for denne landsdelen i årene framover. Regjeringen har nedsatt et eget Statssekretærutvalg for Nord-Norge som har i oppgave å gi Regjeringen tilrådinger om den samlede virkemiddelbruken i denne landsdelen.

Arbeidsgiveravgiften er ytterligere redusert i Nord-Troms og her i Finnmark. Avsetningsadgangen etter Distriktsskatteloven er redusert, selv om Regjeringens forslag om opphevelse av loven ikke fikk tilslutning i Stortinget.

Transportstøtteordningen er vesentlig forenklet og effektivisert.

Omleggingene har skapt rom for nye tiltak. I tillegg til disse budsjettmessige endringene har Regjeringen tatt initiativ til flere viktige planer og programmer.

Dette gjelder f.eks. den nylig fremlagte og godt mottatte planen for forskning og utviklingen Nord-Norge - "Vekst og nyskaping i Nord", og et program for teknologioverføring og kompetanseheving i verkstedindustrien i Nord-Norge.

Det er behov for stadige forbedringer av virkemiddelbruken i distriktpolitikken. 80-årene stiller andre krav til virkemiddelbruken enn i 70-årene.

Vurdering av hvilke virkemidler som er mest effektive vil være en fast del av arbeidet med de årlige statsbudsjettene. Der vil omfanget og fordelingen av de midler som må settes inn bli konkret vurdert.

De distriktpolitiske satsingsområdene er:

- Kompetanseoppbygging.
- Nyetablering og bedriftsutvikling
- Arbeidsplasser for begge kjønn
- Lokal næringsutvikling og tiltaksarbeid
- Utvikle allsidige kultur- og tjenestetilbud.

I tillegg er den en gjennomgående forutsetning av Nord-Norge skal ha spesiell prioritet innenfor samtlige virkemidler.

Kompetanseoppbygging

Det er et for lavt kompetansenivå i alle deler av næringslivet i Finnmark. Det hindrer omstilling og nyskaping. Problemet vil bli sterkere etter hvert som de kunnskapsbaserte næringene blir viktigere. Tiltak for å bedre utdanningsnivået i Finnmark og tiltak for å rekruttere fagpersonell vil være en sentral del distriktpolitikken.

Som et ledd i dette vil Regjeringen om kort tid legge fram en proposisjon for Stortinget der det foreslås at Finnmark etableres som egen utdanningsregion. Dette vil bli en nyskapning i vårt utdanningssystem. Det har vært en forutsetning at regionens virksomhet skulle omfatte all utdanning og opplæring i fylket fra grunnskolen til høyere utdanning, inkludert barnehager og fritidshjem.

Etablering og organisering av en slik region vil skje i et nært samspill mellom lokale skolemyndigheter, lærerorganisasjoner, arbeidslivets organer og de respektive sentrale myndigheter.

Jeg tror dette er et meget viktig tiltak som har fremtid i seg. Påny blir Finnmark et nyskappingsfylke, hvor viktige samfunnsreformer settes i verk slik som fylket var et nybrottsfylke når det gjaldt innføringen av ungdomsskolen i 50-årene.

Jeg synes det er viktig å understreke at forslaget om Finnmark som egen utdanningsregion er basert på fylkets egne ønsker og behov, og at det er dere som bor i fylket som fortsatt skal være med å gi innhold til denne nyskapning.

Det vil bli foreslått at staten dekker utgiftene til oppbygging av regionorganisasjonen. Men regionen skal ikke bare være en organisasjon som et mål i seg selv. Det vil bli satt inn virkemidler på ulike områder som kan tjene målsettingen om utvikling og kompetanseheving. Som eksempler kan nevnes:

- Forsøk med utvidet skoledag for grunnskolens 1. - 3. klassetrinn med fleksibel organisering av skoleåret tilpasset fylket.
- To nye stillinger for hhv. synspedagog og hørselspedagog.
- Utbedring av utdanning for reindriftsnæringen.
- Videreføring av opplæringstiltak i fiskeindustrien.
- Videreføring av forsøk med innføring av datateknologi i den videregående skole.

- Tilskudd til ny stilling som forsøksleder for den videregående skole.
- Tilskudd til ekstraordinære stipend for elever i videregående skoler og lærlinger i fagopplæringen for å stimulere fylkets egen ungdom til å søke utdanning.
- Styrket innsats på ulike felt innenfor voksenopplæringen og til ulike tiltak innen samisk utdanning.

Utdanningsregionen skal også omfatte høyere utdanning. Ved Finnmark Distriktshøgskole vil en fortsette å bygge ut studier som er rettet mot næringslivet i fylket. Fra høsten startes det således utdanning i akvakultur. Videre har skolen planer om et studium i reiselivsfag.

Ved Alta lærerhøgskole settes det fra høsten av igang desentralisert allmen- og førskolelærerutdanning i tillegg til ordinære tilbud. Når det gjelder samisk lærerutdanning vurderer Kulturdepartementet spørsmålet om etablering av en samisk lærerskole i indre Finnmark. Vi håper å ha avklart dette spørsmålet før presentasjonen av statsbudsjettet for 1988.

For barnevernspedagog-utdanningen har det også vært stor interesse for det 3-årige tilbudet som ble etablert i Alta i 1986. Derfor tas det opp en ny klasse i høst.

For ingeniørutdanningen settes det til høsten i gang i Alta et tilbud om første studieår av en 3-årig ingeniørutdanning.

For å få til en god utvikling på utdanningssiden i fylket, må utdanningsregionen gi et tilbud som kan tjene fylkets befolkning og utvikling m.h.t. arbeidsplasser, bosetting og lokalmiljøer. Samtidig må skoleverket være slik at lærerne finner det interessant å arbeide der.

Regjeringen vil derfor gå inn for personrettede stimuleringsiltak av faglig og økonomisk karakter. For å bidra til dette vil alle lærerne i fylket, samt i seks Troms-kommuner, få lønnstillegg på ca. 20 000 kroner. Dette

tillegget, som avløser den eksisterende ordning med 15-20 ulike slags lønnstillegg for lærerne i dette området, vil bli utbetalt til alle som arbeider i skolen, enten de er nytilsatt eller ei. Ved enkelte grunnskoler der lærerdekningen er ekstra vanskelig, vil det ytterligere bli gitt et lønnstillegg på ca. 10 000 kroner i året.

Det vil også bli foretatt en forenkling av permisjonsordningen for lærere i grunnskolen. Over en 6 års periode kan en lærer i grunnskolen få rett til 1 års studiepermisjon med lønn. Ordningen forutsetter 1 års tjeneste før og 2 års tjeneste etter permisjon. I den videregående skolen vil det bli foreslått et opplegg med lønn til et visst antall ettårige studiepermisjoner.

Utover dette vil Regjeringen foreslå lettelser i tilbakebetalingen av utdanningslån for låntakere som utøver et yrke i Finnmark. Dette vil skje i form av avskrivning av utdanningslån i Lånekassen. Ordningen vil bli gjort gjeldende fra 1. januar 1988.

Med lån forstås lån ved avsluttet utdanning, slik at rentegjeld holdes utenfor. Den endelige utformingen av ordningen vil Regjeringen komme tilbake til i forbindelse med statsbudsjettet for 1988. Vi er meget vel kjent med at Finnmark fylke prioriterer en ordning der lånet nedskrives med 10% for hvert år låntakeren er bosatt og utøver et yrke i Finnmark.

Disse tiltakene viser at det ikke er slik at vi sier nei til personrettede tiltak. Regjeringen vil fritt vurdere alle mulige virkemidler for å oppnå den ønskede utvikling i Finnmark. Her vil personrettede tiltak inngå på lik linje med andre generelle distriktspolitiske virkemidler.

Gjennom innføring av Finnmark som egen utdanningspolitisk region, ved særtiltak for visse personellgrupper og ved innføring av en særskilt studiefinansieringsordning for

Finnmark har Regjeringen vist at det også er aktuell politikk å bruke individrettede tiltak som virkemiddel.

Kommunalministeren har imidlertid rett når han sier at ingen kan leve på skattelettelse. Folk trenger arbeid, inntekt og et levende lokalsamfunn. Forslaget om å fjerne statsskatten i Finnmark er derfor et dårlig forslag, også fra et fordelingsmessig synspunkt. Det er bedre og mer målrettede virkemidler vi bør satse på.

Statssekretærutvalget for Nord-Norge har startet et utredningsarbeid om bruken av individrettede tiltak. Regjeringen vil legge stor vekt på de anbefalinger statssekretærutvalget kommer fram til.

Helsesektoren

Også innenfor helsesektoren er Regjeringen opptatt av å bruke utdanningssystemet til å bedre fylkets situasjon. Det er i statsbudsjettet for 1987 bevilget 18,2 mill. kroner på Sosialdepartementets budsjett til ulike tiltak for å bedre helsepersonelldekningen i Finnmark og psykisk helsevern i Troms.

Midlene brukes til støtte til videre- og etterutdanning for alle helsepersonellgrupper. Staten finansierer 3 såkalte "fadderordninger", der større sykehus har ansvaret for å holde en minimumsbemanning av leger ved enkelte vanskeligstilte sykehus ved å låne ut vikarer.

Det er startet ekstra klasse i grunnutdanning i sykepleie ved Regionssykehuset i Tromsø, hvor også fagområdet yrkesmedisin som egen spesialitet er under etablering.

For å stimulere Finnmarksykehusene rent faglig er det utbygget ordninger med professor II - stillinger ved Universitetet i Tromsø for leger ansatt i hovedstillinger ved Finnmark-sykehusene. Det er også etablert videreutdanning i psykisk sykepleie og jordmorutdanning i Tromsø.

Det er i tillegg bevilget 1, 5 mill. kroner til stipendier, utredningsvirksomhet og forskning i barne- og ungdomspsykiatrien med delvis øremerking til Finnmark. Det arbeides også med

etablering av fysioterapi- og ergoterapiutdanning i Nord-Norge samt økning av utdanningskapasiteten for leger med 10 studieplasser ved Universitetet i Tromsø.

Den inngåtte stillingsstrukturavtalen for leger i sykehus inneholder tiltak til beste for Finnmark. Legespesialister som har arbeidet i Finnmark vil ha en fortrinnsrett for videre spesialisering ved Regionsykehusene i landet. Videre skal leger som tiltrer i ny, fast spesialstilling i landet ellers, kunne pålegges å tjenestegjøre som vikar inntil 1/2 år ved utkantsykehus der det er vanlig ledighet. Ordningen vil omfatte ca. 50 legespesialister pr. år i de første årene, slik at inntil 50 halvårsvikarer kan stilles til disposisjon for utkantsykehus, spesielt Finnmarksykehusene.

Regjeringen anser imidlertid ikke dette for å være tilstrekkelig selv om legedekningen i kommunehelsetjenesten i Finnmark har vist en bedring i forhold til sist høst. Vi vil i forbindelse med statsbudsjettet for 1988 vurdere ytterligere tiltak.

Hvis ikke legedekningen i utkantstrøk raskt blir bedre, kan det være aktuelt å ta opp et forslag om å fjerne rett til trygderefusjon for leger ved etablering uten avtale i strøk med spesielt god legedekning. Jeg vil heller ikke unnlate å nevne at det for mange strøk av landet er reist en rekke krav om å gjeninnføre reguleringsloven for leger for å sikre en bedre geografisk fordeling.

Fiskeripolitikk

Fiskerinæringen er en basisnæring i Nord-Norge. Det er positivt å kunne registrere at etter en årrekke med pessimisme og liten tro på næringen, har utviklingen og ikke minst holdningene snudd. Det er gledelig å registrere at vi i 1986 hadde en vekst i fiskeeksporten med ca. 20%, noe som utgjør ca. 4 300 millioner kroner. I dag kan vi hevde at fiskerinæringen er framtidens næring. Det er en næringsgren som har muligheter

til å utvikle seg, finne nye produkter, nye prosesser og nye markeder.

Et hovedproblem for Finnmark de neste årene har vært en nedgang i ilandbragt kvantum torsk i fylket. Årsaken til denne nedgangen har vært den vanskelige bestandssituasjonen for nord-arktisk torsk. Dette har gjort det nødvendig med strenge reguleringer for å bygge opp igjen bestanden.

I år er det gitt adgang til å fiske et høyere kvantum torsk enn på mange år. Sammen med rekordhøye priser, er grunnlaget til stede for en betydelig inntektsøkning i torskesektoren. Også totalbestandene av hyse og norsk vårgytende sild er økende.

Baksiden av medaljen er at økningen i torskebestanden trolig vil føre til lavere utbytte i rekefisket. Det siste året er det også blitt klart at økningen i torskebestanden har bidratt til å redusere loddebestanden til et faretruende lavt nivå. Disse forhold illustrerer klart behovet for å få klarlagt bedre samspillet mellom de ulike fiskebestander.

Ressursgrunnlaget er selve fundamentet for fiskerinæringen. Den samlede fiskeflåten er idag så effektiv at den uten begrensninger vil kunne fiske ned de fleste bestander. Reguleringer i fisket er derfor noe vi må leve med. De må imidlertid legges opp slik at de sikrer rekrutteringen til fiskeriene, at det blir interessant å satse på fisket, at fangst og produksjon koordineres, og at fiskeflåten får en fornuftig sammensetning.

De reguleringsordningene som hittil har vært benyttet, kan i hovedsak vurderes etter tre hovedkategorier: kvoteordninger, konsesjonsordninger og bestemmelser om utøvelsen av fisket. De nærmeste årene vil alle disse reguleringsordningene fortsatt være aktuelle. Men vi må alle være villige til å ta opp til drøfting om disse ordningene vil være gunstige også i fremtiden.

Forhold vi må drøfte i tilknytning til reguleringsordningene er bl.a. sosiale forhold, arbeidsmiljø, sikkerhet, rekruttering og lønnsomhet. Fiskeridepartementet vil ta initiativ til en gjennomgang av de ulike reguleringer. Jeg tror en slik gjennomgang bør foretas fordomsfritt og fri

for gamle holdninger og myter. En slik gjennomgang må også sees i sammenheng med flåtefornyelsen.

Videre synes det naturlig å reise spørsmålet om de begrensninger som legges på utredningen av det enkelte fartøy ut fra hensynet til kapasiteten i flåten kan utelates.

Landbruket i Finnmark

Hensynet til bosettingen er en viktig begrunnelse for å opprettholde det norske jordbruket og den norske jordbruksproduksjonen. Her i Nord-Norge er også hensynet til beredskap helt avgjørende. Derfor må vi være spesielt opptatt av å opprettholde produksjonen og sysselsettingen i landbruket her i landsdelen.

Stortinget har da også fastsatt et eget regionalt produksjonsmål for Nord-Norge der det heter at:

"en i Nord-Norge bør ta sikte på produksjon av de viktigste typer husdyrprodukter som minst tilsvarer etterspørselen etter disse varene i området. Det bør også være en rimelig fordeling av produksjonen innen landsdelen."

For å nå dette målet er det satt inn et bredt spekter av virkemidler i landbrukspolitikken. Nord-Troms og Finnmark har bedre vilkår enn resten av landet når det gjelder f.eks. melkepris, topprisordningen for melk og støtte til investeringer i landbruket. I Finnmark mangler det fortsatt en del på egendekning både av melk og kjøtt.

Ved årets jordbruksoppgjør tar vi sikte på å forsterke distriksprofilen i tilskottsordningene, og særlig til fordel for bøndene lengst i nord.

Det er trolig at en videre fremgang for finnmarksjordbruket ikke kan oppnås bare ved hjelp av generelle økonomiske tiltak innen landbrukspolitikken.

Å skape grunnlagsinvesteringer, produksjonsmiljø og ny-etableringer er en møysommelig prosess i et område som ikke har så lang tradisjon med jordbruk som eneyrke. Faktorer utenfor landbrukspolitikkenes innflytelsesområde virker også sterkt inn på utviklingen. I mange tilfeller vil tilgangen på arbeid i andre næringer, som kan supplere familiens arbeidsinntekter, være avgjørende.

Stikkord for satsing i framtida vil også være utviklingsprosjekter, bedre utnytting av lokale fortrinn og lokale markeder, yrkeskombinasjoner og ikke minst kvinnerettede tiltak.

Aktuelle satsingsområder i tillegg til tradisjonelt jordbruk er bl.a. pelsdyrhold, grønnsakdyrking, bygdeturisme og bedre utnytting av utmarka.

Finnmark - mulighetenes fylke

Da representanter for Finnmark fylke i fjor sommer besøkte meg i Oslo for å redegjøre for levekårs situasjonen i fylket, understreket de sterkt Finnmarks utviklingsmuligheter. Understrekningen av "Finnmark som mulighetenes fylke" ser jeg også selv på som en realitet. Fiskeressursene er igjen i ferd med å ta seg opp. Det er store muligheter for funn av olje og gass utenfor kysten av fylket. Fylket har rik tilgang på bergverk og mineralske ressurser. Fylket har store og attraktive arealer for rekreasjon, friluftsliv og turisme. Næringsgrunnlaget for reindrift er til stede i rikt monn. Det er derfor viktig at vi i fellesskap utvikler og forvalter disse ressursene slik at de kan føre til:

- nye arbeidsplasser for kvinner og menn
- bedre og tryggere arbeidsplasser
- mer interessante oppgaver
- mer variert og konkurransedyktig industri og næringsliv
- større evne til omstilling og nyskaping.